Wymagania na poszczególne oceny z geografii – zakres rozszerzony, klasa 3

Wymagania na poszczególne oceny				
konieczne **(ocena dopuszczająca)**	**podstawowe** **(ocena dostateczna)**	**rozszerzające** **(ocena dobra)**	**dopełniające** **(ocena bardzo dobra)**	**wykraczające** **(ocena celująca)**
2	**3**	**4**	**5**	**6**
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
Uczeń: • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: *wyłączna strefa ekonomiczna*, *wody terytorialne*, *morskie wody wewnętrzne* • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu *region fizycznogeograficzny* • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość	Uczeń: • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi zlodowaceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej	Uczeń: • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglacjalnym a krajobrazem staroglacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym	Uczeń: • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • wymienia i opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze regionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • opisuje procesy egzogeniczne i endogeniczne mające wpływ na ukształtowanie powierzchni regionu, w którym mieszka • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • omawia cechy klimatu wybranego regionu Polski	Uczeń: • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski i regionu, w którym mieszka, a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • ocenia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski

kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy • wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu *jeziorność* • wymienia najmniejsze i największe jeziora w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie • opisuje położenie Morza Bałtyckiego • podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim • wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową • wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku	• omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku • opisuje florę i faunę Bałtyku	• opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce • charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach • przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady • omawia genezę Morza Bałtyckiego na podstawie map tematycznych • omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy • podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy	• przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego	• analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce • wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji sztucznych zbiorników w południowej części Polski • przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku • proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego				
Uczeń: • opisuje położenie i obszar Tatr • wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi • wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach • wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce • opisuje położenie gór średnich i niskich • wyjaśnia znaczenie terminu *flisz karpacki* • wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy • omawia położenie Gór Świętokrzyskich • wyjaśnia znaczenie terminu *gołoborza* • opisuje położenie i obszar pasa wyżyn • wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie • opisuje położenie i obszar nizin • wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin	Uczeń: • wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr • przedstawia podział Tatr • wymienia formy rzeźby wysokogórskiej • charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr • opisuje świat zwierząt w Tatrach • opisuje florę i faunę Bieszczad • wymienia pasma górskie Sudetów • opisuje klimat i roślinność Sudetów • omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich • opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki • wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach • podaje cechy krajobrazu staroglacjalnego • charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin	Uczeń: • wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach • wymienia cechy klimatu Tatr • charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach • opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach • omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach • omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów • wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich • charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów • charakteryzuje krajobraz gór niskich • omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn	Uczeń: • omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu • omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr • porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich • omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych • omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich • charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn • opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn • przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego	• Uczeń: • omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza • porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach • przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad • opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego • opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn

• wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin • wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin • opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy • wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy • wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują • wymienia największe jeziora pasa pojezierzy ii wskazuje je na mapie • opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży • wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży • wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje	• omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin • wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin • podaje cechy krajobrazu młodoglacjalnego na obszarze pojezierzy • opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach • opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży • wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży • charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży	• opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin • przedstawia rzeźbę pasa nizin • charakteryzuje gleby równin staroglacjalnych na podstawie profili glebowych • omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy • omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy • charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach • przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży • charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży • charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży • opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży	• wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin • omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy • wyjaśnia genezę pól wydmowych występujących w pasie nizin • porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej • omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin • omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność • omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie pojezierzy • opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych • omawia procesy powstawania mierzei i klifu na podstawie schematu • charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych	• wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru • przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem • porównuje krajobraz młodoglacjalny z krajobrazem staroglacjalnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) • omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży
III. Krajobrazy Polski				
Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz* • wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów • wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego • podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego • wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz kulturowy* • podaje przykłady krajobrazu kulturowego • wymienia cechy krajobrazu mozaikowego • wyjaśnia, czym zajmuje się krajoznawstwo	Uczeń: • wymienia elementy krajobrazu • wymienia główne funkcje krajobrazów • wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady • opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej • wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy • podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr • podaje cechy krajobrazu kulturowego • podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza • podaje cechy krajobrazu małomiasteczkowego na przykładzie Tykocina	Uczeń: • przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska • opisuje wybrane funkcje krajobrazów • porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym • charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe • charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania • opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości • opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie • podaje główne działania promocyjne Polskiej Organizacji Turystycznej	Uczeń: • charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu • charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom • przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych • wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych • charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy • charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie • określa rolę turystyki i krajoznawstwa w poznawaniu zróżnicowania i piękna	Uczeń: • omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka • opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, wymienia jego funkcje oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji • rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe • prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji • przedstawia sposoby promocji walorów krajobrazowych

	• wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii • wymienia organizacje krajoznawcze w Polsce • wymienia główne metody ochrony krajobrazu		krajobrazów przyrodniczych i kulturowych Polski • wyjaśnia, na czym polega ochrona krajobrazów, i podaje przykłady działań podejmowanych w jej ramach	
IV. Ludność i urbanizacja w Polsce				
Uczeń: • podaje aktualną liczbę ludności w Polsce • wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminu *depopulacja* • wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik dzietności* • wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej • wyjaśnia znaczenie terminu *współczynnik feminizacji* • podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski • podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia • wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów *mniejszość narodowa* i *mniejszość etniczna* • wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminu *region etnograficzny* • wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy • wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności • wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna • omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych	Uczeń: • analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym • oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności • przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski • oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy • przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy • oblicza współczynnik feminizacji • podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy • wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne kierunki i wielkość współczesnych emigracji Polaków • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych • wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski • wymienia czynniki wpływające na poziom życia • wyjaśnia różnice między referendami ogólnokrajowymi a referendami lokalnymi	Uczeń: • omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej • omawia skutki depopulacji • analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu • omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu • podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych • omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym • omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce • charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne w Polsce • przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce • charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski • omawia formy zatrudnienia w Polsce • przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej • analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy • omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych	Uczeń: • analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych • przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu • charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań • wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw • wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji • omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce • przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. • analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski • porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE	Uczeń: • prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju • przedstawia działania rządu w zakresie polityki prorodzinnej i ich wpływ na zachowania prokreacyjne Polaków • analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym • przedstawia sytuację migracyjną w regionie, w którym mieszka, na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski • wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy • opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa • ocenia regionalne zróżnicowanie pomocy społecznej w Polsce na podstawie mapy • analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW • porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce • wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej • omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej

• wymienia sektory gospodarki • wyjaśnia znaczenie terminów *podaż pracy* i *popyt na pracę* • wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności • wyjaśnia znaczenie terminu *ubóstwo* • wymienia wskaźniki ubóstwa • wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce • wymienia główne opcje polityczne w Polsce • wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji • wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu • wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie • wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej • wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi	• omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej • omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady • podaje przykłady aglomeracji miejskich • podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną • wyjaśnia znaczenie terminu *inteligentne miasta* i podaje przykłady inteligentnych miast • wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej • podaje wady i zalety życia na wsi	• porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych • analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu • wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych • opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach • charakteryzuje *genius loci* miasta • podaje przyczyny zróżnicowania poczucia więzi z miastem • omawia czynniki sprzyjające zmianie miejsca zamieszkania i utrudniające tę zmianę • charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce • omawia cechy strefy podmiejskiej • wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej	• analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych • wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce • porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji • analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map • wymienia przyczyny przestrzennego zróżnicowania preferencji wyborczych Polaków • analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych w 2019 r. na podstawie map • opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych • przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast • przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy • omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce • przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich • omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich	• wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce
V. Gospodarka Polski				
Uczeń: • wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa • wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa • wyjaśnia znaczenie terminu *rolnictwo ekologiczne* • podaje liczbę ekologicznych gospodarstw w Polsce	Uczeń: • wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa • podaje cechy rolnictwa ekologicznego • opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych w Polsce	Uczeń: • omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce • przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych • przedstawia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych	Uczeń: • omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy • omawia regionalne zróżnicowanie pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy	Uczeń: • analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozaprzyrodniczych na możliwości przemian strukturalnych w rolnictwie Polski • omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu

• wymienia cechy żywności ekologicznej • wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. • wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu • wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce • wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce • wymienia główne porty lotnicze w Polsce • wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie • wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej • wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu • wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu • przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce • wymienia główne obszary turystyczne Polski	• określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych • wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce • opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce • wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie • przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce	• przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE • omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce • omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych • przedstawia i rozpoznaje oznakowanie żywności ekologicznej • opisuje cechy socjalistycznej gospodarki • podaje przyczyny przemian strukturalnych w przemyśle Polski po 1989 r. • przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce • charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • omawia znaczenie działalności badawczo--rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech • podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach • opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce • przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce • omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce • charakteryzuje transport lotniczy w Polsce • omawia transport przesyłowy w Polsce • przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych • ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce • przedstawia polskie obiekty znajdujące się na *Liście UNESCO*	• przedstawia pozytywne i negatywne skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego • wskazuje cele certyfikacji i nadzoru żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce • przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej • przedstawia charakter przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. • wyjaśnia skutki przemian strukturalnych w polskim przemyśle po 1989 r. • porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE • omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo--Technologicznego Gdynia • omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w. • podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy • ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce • porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej • omawia transport przesyłowy w Polsce • omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych	• uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność ekologiczną • przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce • ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju • przedstawia hipotezy dotyczące perspektyw rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce • przedstawia perspektywy rozwoju żeglugi śródlądowej w Polsce • określa znaczenie węzłów i terminali transportowych dla gospodarki kraju • ocenia szanse i zagrożenia rozwoju polskiej żeglugi promowej na Bałtyku • ocenia możliwości rozwoju przemysłu stoczniowego w Polsce • przedstawia stan i perspektywy rozwoju polskiego rybołówstwa • dyskutuje na temat możliwości rozwoju gospodarki morskiej Polski na podstawie materiałów źródłowych • prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego

			• przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce • ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce • analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce • projektuje trasę wycieczki uwzględniającą atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie z wykorzystaniem mapy i odbiornika GPS	
VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce				
Uczeń: • wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza • wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód • wyjaśnia znaczenie terminu *degradacja gleb* • wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną	Uczeń: • podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce • podaje przyczyny zanieczyszczenia wód • wymienia przyczyny degradacji gleb • wymienia parki narodowe w Polsce • wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce • wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce • wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce	Uczeń: • omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. • wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych • wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska • omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji • opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce • prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce • przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce • opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce	Uczeń: • omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. • podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce • analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce • prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska • wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja • przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody	Uczeń: • zdobywa informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka • dokonuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS • uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski • podaje przykłady działań na rzecz ochrony środowiska, które mogą być podejmowane przez każdego człowieka • znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
VII. Badania i obserwacje terenowe				
Uczeń: • znajduje informacje przydatne podczas analizy na oficjalnych stronach internetowych firm, przedsiębiorstw i urzędów • przygotowuje kwestionariusz ankiety • wykonuje proste obliczenia • sporządza dokumentację fotograficzną	Uczeń: • dokonuje wyboru przedmiotu badań • dokonuje wyboru obszaru badań • odczytuje informacje z opracowań kartograficznych i map internetowych • zbiera informacje z wykorzystaniem map, danych statystycznych lub obserwacji w terenie • opracowuje wyniki ankiety	Uczeń: • przeprowadza wywiad z przedstawicielem przedsiębiorstwa, placówki usługowej lub lokalnego urzędu • selekcjonuje i dokumentuje wyniki prowadzonych obserwacji • identyfikuje problemy występujące na wybranym obszarze	Uczeń: • wyciąga wnioski z przeprowadzonych obserwacji i badań • porównuje dane statystyczne dotyczące różnych obszarów zaczerpnięte z publikacji GUS	Uczeń: • prezentuje wyniki badań w postaci posteru, portfolio i opracowań kartograficznych • przestawia wyniki badań w pracy pisemnej lub tabeli porównawczej

				• formułuje wnioski i proponuje działania, które należy podjąć, aby zrealizować wskazane cele • przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości